

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

215-річчю
ХНПУ імені Г. С. Сковороди
присвячується

І. О. Ларіна, Ю. В. Доля

Практикум з дошкільного репертуару

Навчально-методичні рекомендації
для самостійної роботи студентів
(спеціальність «Дошкільна освіта»)

Харків – 2019

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

***215-річчю
ХНПУ імені
Г. С. Сковороди
присвячується***

І. О. Ларіна, Ю. В. Доля

Практикум з дошкільного репертуару

**Навчально-методичні рекомендації
для самостійної роботи студентів
(спеціальність «Дошкільна освіта»)**

Харків – 2019

УДК 786.2

ББК 85.315.3

Укладачі: **І. О. Ларіна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і технологій дошкільної освіти та мистецьких дисциплін Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Ю. В. Доля, старший викладач кафедри теорії і технологій дошкільної освіти та мистецьких дисциплін Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Рецензенти:

Н. І. Руденко, Заслужений артист України, доцент кафедри спеціального фортепіано Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського

В. Л. Григоренко, доцент кафедри теорії і технологій дошкільної освіти та мистецьких дисциплін Харківського національного університету імені Г. С. Сковороди

Практикум з дошкільного репертуару: (спеціальність «Дошкільна освіта») – Х : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. – 24 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019 р.

Видано за рахунок укладачів

У навчально-методичних рекомендаціях розглянуто зміст професійної підготовки майбутніх музичних керівників закладів дошкільної освіти. Рекомендації складаються з двох частин. Розкрито практичні аспекти вивчення дисципліни «Практикум з дошкільного репертуару». Запропоновані методичні рекомендації нададуть допомогу студентам в оволодінні даним курсом.

© Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, 2019
© Ларіна І. О., Доля Ю. В., 2019

Зміст

Пояснювальна записка	4
Зміст навчальної дисципліни «Практикум з дошкільного репертуару»	6
Використання музично-інструментальних засобів в співацькій діяльності	7
Робота над акомпанементом	12
Орієнтовний дошкільний репертуар	18
План музично-педагогічного аналізу твору	23
Література	24

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У системі підготовки музичних керівників дитячих дошкільних закладів вищих педагогічних навчальних закладів курс «Практикум з дошкільного репертуару» є одним з найважливіших. Виконавська діяльність музичного керівника, належно від форми її прояву, викликає у дітей безпосередній емоційний відгук, бажання наслідувати у співі, у грі на дитячих музичних інструментах, у рухах під музику тощо. Тому ця складова музичної освіти майбутнього фахівця з музичного виховання дошкільників є однією з основ залучення дітей до живого музичного мистецтва, реалізації виховного впливу музики, оскільки, з одного боку, забезпечує художньо повноцінне виконання і достатній обсяг музики, яка звучить у дитячих закладах, з іншого – дозволяє студентові розвинути у високоосвіченого музиканта широкого профілю, здатного працювати на рівні сучасних вимог.

Предмет вивчення навчальної дисципліни – підготовка високоосвіченого педагога-музиканта, здатного працювати у дошкільному закладі на рівні сучасних вимог.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Практикум з дошкільного репертуару» є виховання висококультурних, широкоосвічених музичних керівників дошкільних навчальних закладів, які володіють основними навичками гри на музичному інструменті, здатні розкрити художній зміст творів за допомогою відповідних засобів музичної виразності, мають необхідні навички самостійної роботи над педагогічним репертуаром, підготовлені до практичної музично-педагогічної та музично-просвітницької діяльності.

Завдання курсу:

- розвиток музичних і загальних здібностей студентів;
- розвиток навичок гри на музичному інструменті;

- поглиблення знань щодо елементів музичної мови та засобів музичної виразності;
- збагачення музично-слухового досвіду (твори народної, класичної, сучасної, а також дитячої музики);
- практичне опанування методами і прийомами, видами та формами музичного виховання дітей;
- формування вокально-мовленнєвих вмінь та навичок;
- оволодіння дошкільним репертуаром, створення репертуарного фонду для майбутньої творчої самостійної роботи;
- підготовка до проведення бесід про музику, організації дитячих музичних вистав, розваг тощо.

У результаті вивчення курсу студенти повинні **знати:**

- основні прийоми гри на музичному інструменті;
- елементи музичної мови та засоби музичної виразності;
- загальні відомості з музичної грамоти та музичної літератури;
- кращі зразки народної, класичної, сучасної, дитячої музики;
- твори дошкільного репертуару згідно чинних програм для ЗДО;
- способи організації музичної діяльності дітей;
- основи музично-мовленнєвої культури;
- особливості інтеграційного підходу щодо використання засобів музичного мистецтва у навчально-виховному процесі ЗДО.

Результатом вивчення курсу мають стати **уміння** студентів:

- орієнтуватися у нотному тексті;
- виконувати твори дошкільного репертуару;
- розпізнавати на слух твори дошкільного репертуару згідно чинних програм для ЗДО;
- розрізняти й характеризувати елементи музичної мови та засоби музичної виразності творів дошкільного репертуару.

- здійснювати музично-педагогічний аналіз творів;
- використовувати музичні твори у виховній роботі з дітьми, організовувати дитячі музичні вистави, розваги тощо.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАКТИКУМ З ДОШКІЛЬНОГО РЕПЕРТУАРУ»

Модуль 1. Професійно-педагогічний

Тема 1.1. *Співи та слухання музики*

Твори для *слухання музики*: різноманітні за стилем, жанром та характером інструментальні та вокальні твори (критерії вибору – високий художній рівень, яскравість, привабливість та доступність творів для дитячого сприймання). Твори для *співів*: співаночки та пісні фольклорного та класично-традиційного напрямів для кожної вікової групи згідно програми.

Тема 1.2. *Музично-ритмічні рухи*

Твори для *музично-ритмічних рухів*: марші, народні танки, хороводи, дитячі «бальні танці» (різноманітні польки, галопи, вальсоподібні танці тощо).

Тема 1.3. *Гра на дитячих музичних інструментах*

Твори, які можуть бути використані для первинних вправ; твори для ритмічного музичного супроводу співу та гри «шумовими» ударними музичними іграшками-інструментами – брязкальцями, бубоном, барабаном, трикутником, маракасом (для молодшої групи); твори для гри дітей на металофоні, ксилофоні під спів педагога та власний спів (для середньої групи); твори для гри дітей на металофоні, ксилофоні, дитячому піаніно, струнних та духових інструментах (для старшої та підготовчої груп).

Модуль 2. Творчий

Тема 2.1. *Основи концертмейстерської майстерності*

Оволодіння первинними навичками акомпанементу; акомпанування власному співу; акомпанування співу дітей; акомпанування з використанням диригентського жесту; управління співом дітей при акомпануванні.

Тема 2.2. Основи вільного музикування

Набуття творчих вмінь та навичок: підбор за слухом мелодій та акомпанементів, транспонування (на заданий інтервал та на основі ладової аналогії), вільне музикування – вокальна та інструментальна імпровізація; творча обробка художнього матеріалу – акомпанементи, аранжування, перекладення, стилізації.

Тема 2.3. Основи педагогічної імпровізації

Моделювання проблемних ситуацій, які можуть виникнути на музичних заняттях у дитячих дошкільних закладах, та пошук шляхів їх розв'язання; рольові ігри на музичних заняттях із використанням 1-2 видів музичної діяльності дітей; розробка сценаріїв музичних свят і розваг; інсценування, драматизації тощо.

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ ЗАСОБІВ В СПІВАЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Співацька діяльність як один з інших видів музичної діяльності відіграє важливу роль в музичному та особистісному розвитку дитини, оскільки ця діяльність сприяє формуванню цілого комплексу музичних здібностей дитини: емоційної чутливості до музики, ладового відчуття, музично-слухових уявлень, почуття ритму. Окрім того, діти отримують різні відомості про музику, набувають творчих умінь та навичок. У співі реалізуються музичні потреби дитини, адже знайомі й улюблені пісні вона може виконувати за власним бажанням у будь-який час. У співі, як і в інших видах виконавства, дитина активно виявляє власне ставлення до музики [3; 7].

Основна мета співацької діяльності дошкільників – залучення їх до музики, виховання в них культури співу. Завдання вихователя щодо організації цієї діяльності впливають із загальних завдань музичного виховання та тісно пов'язані з ними [7].

Музичний керівник повинен передусім знати анатомічну побудову та специфічні особливості дитячого голосового апарату, загальні та робочі діапазони голосів дітей різного віку, обережно ставитися до дитячого голосу.

Керуючи співацькою діяльністю дошкільників, музичний керівник має слідкувати за **співацькою поставою дітей** (голова тримається прямо й рівно, шия не напружується, груди розправлені, плечі не підіймаються). Це необхідно як при співі стоячи, так і сидячи.

Музичному керівникові завжди слід пам'ятати, що дітям співати голосно не рекомендується. Сила звучання дитячих голосів помірна, оскільки голосові складки ще не сформовані, голосовий апарат дошкільників дуже тендітний. **Дитячий** голос – це ніжний інструмент, він швидко змінюється, а тому повинен розвиватися відповідно до розвитку всього організму. Оскільки розвиток кожної дитини індивідуальний, то й підхід має бути таким же [3; 7].

Музичний керівник має постійно розвивати вокальні дані дошкільника, його музичні й акторські здібності: навчати стежити за поставою, дивитися в очі слухачам, не напружувати міміку, супроводжувати спів рухами і жестами, що відповідають жанру, характеру музики.

Необхідно звертати увагу на артикуляційний апарат дитини: на вільне тримання нижньої щелепи, активну роботу губ, на гортань (щоб не напружувалася). За гарною дикцією криється ясна і зрозуміла вимова, чисте звучання кожного звука, слова, фрази.

Музичному керівнику слід викликати у дошкільника піднесений, радісний настрій під час співу, учити сприйнятливості до емоційної реакції на нього слухачів. Доцільно залучати дитину до спільного співу з дорослим та однолітками, спонукати в неї бажання придумувати нескладні мелодії.

Важливого значення має досконале володіння музичним керівником пісенним дошкільним репертуаром, вміння застосовувати його у навчально-виховній діяльності з урахуванням вікових особливостей дітей.

Добираючи репертуар для співу, треба враховувати доступність пісні для виконання, а саме:

- примарну зону діапазону голосу і вікову характеристику дітей;
- складність в інтонуванні (мелодичні ходи, ладове положення);
- діатоніка, хроматизми, стрибки, низхідні та висхідні рухи тощо);
- складність дихання (довжина фраз);
- темп;
- ритміку вокального твору [3; 7].

Репертуар має відповідати психофізіологічному стану певних вікових груп дітей. Дотримання цього правила забезпечить поступовість, цілеспрямованість, повноцінність музично-естетичного розвитку дітей.

Прищепленню інтересу до співу у дошкільників сприяє застосування в процесі дитячої пісенної діяльності фонограм-мінус. Це відбувається за рахунок збагачення акомпанементів до мелодій пісень насиченим ансамблевим та оркестровим звучанням.

Проте виконання пісень під фонограму-мінус має свої особливості та потребує певної підготовчої роботи. Зокрема, перш, ніж розпочати спів під «мінус», слід добре запам'ятати мелодію пісні (розучити по нотах або кілька разів прослухати фонограму-плюс цієї пісні). Далі необхідно уважно прослухати фонограму-мінус і визначити темп, відстежити момент вступу голосу, інструментальні програші і заключення. Після цього вже можна неголосно наспівувати мелодію пісні, підлаштовуючись до запропонованих фонограмою темпу і тональності.

Ще одним корисним підготовчим прийомом може бути прослуховування фонограми-плюс із «внутрішнім» співом та відповідним тексту пісні беззвучним шевелінням губ.

Після такої підготовки можна переходити до співу під «мінус» у повний голос, намагаючись надати йому впевненого та тембрально забарвленого звучання.

Голосовий апарат дитини потребує особливого захисту, адже він суттєво відрізняється від голосового апарата дорослої людини. Захист голосу – це використання правил і норм, які забезпечують нормальне функціонування і роботу голосового апарата, а саме:

- дотримання гігієни;
- бережливе ставлення до голосу та нервової системи;
- уникати перевантаження голосового апарату;
- тривалого співу без відпочинку;
- крику;
- голосного співу на крайніх нотах;
- довготривалого співу на верхніх звуках [3; 7].

Щоби вміло організовувати співацьку діяльність дошкільників, музичному керівнику потрібно насамперед мати достатньо сформовані вокальні вміння та навички.

У процесі професійної вокальної підготовки майбутній музичний керівник має отримати знання про будову голосового апарату, сформувані уявлення про процес звукоутворення, резонування, про роботу кожного його органу під час мовлення та співу. Важливо, щоби майбутній музичний керівник засвоїв, що в співі головне – не сила, а краса тембру голосу.

Отже, в процесі навчання співам студенти повинні засвоїти наступне:

- для співу необхідні внутрішня повна фізична свобода виконавця і його природна поза. Стояти слід рівно, тримати ноги в першій позиції, вільно опустити руки, розправити плечі. Голову треба тримати рівно, не опускати її, не задирати вгору, дивитися прямо перед собою. При такій поставі складаються умови для вільного руху гортані, для природнього вільного дихання. Поза стоячи – ідеальна умова для співу. Млявість корпусу знижує загальний тонус виконавця і погано впливає на виразність співу, а м'язова скутість заважає говорити, співати, відтворювати настрій виконуваного вокального твору;

- оптимальним для співу вважається змішане дихання, яке здійснюється внаслідок рухів у ділянці середніх і нижніх ребер, а також черевної стінки. Дихати під час співу треба легко, без шуму. Слід спокійно, без стискування утримувати відкрите горло, максимально розширене біля голосових зв'язок, особливо на протяжних і високих звуках. Спокійне, природне дихання при співі створює умови для «опертого» звука. Такий звук сприймається на слух як красивий і достатньо сильний. Отже, опора звука – це вміння співати на економному використанні дихання при достатньо активному змиканні голосових складок;

- голос як при мовленні, так і в співі може бути приємним і неприємним для слуху. Це залежить від того, куди ми його спрямовуємо, в голосові чи в горлові резонатори. Зосередження звукового потоку в «масці», в носових резонаторах робить голос приємним та сильним;

- для того, щоб голос звучав красиво, соковито, потрібно уникати «під'їздів», розмазування звука. Рекомендується ретельно контролювати звучання голосу в одній точці, слідкувати, щоб він був однорідним від початку й до кінця;

- зрозуміла вимова і чисте звучання кожної голосної дуже впливає на відтворення тексту;

- вихователь повинен уникати усього, що погіршує стан слизових оболонок, зокрема:

- паління;
- вживання алкоголю;
- вживання гострих приправ;
- вживання дуже гарячої або дуже холодної їжі та напоїв тощо.

Отже, за умови належного дотримування наведених вище рекомендацій голос вихователя звучатиме однорідно, соковито протягом всього діапазону, не стомлюватиметься, збереже свіжість та блиск і буде яскравим прикладом для маленьких вихованців [3, 7].

Основні навчально-виконавські завдання

П'єси та пісні дошкільного репертуару

- відшукати та обґрунтувати необхідні та можливі прийоми виконання;
- виконати музично-педагогічний аналіз музичних творів;
- підготуватись до ескізного виконання творів;
- гармонізувати дитячі пісні з підбором фактури, яка відповідає характеру, змісту та жанру творів;
- підібрати ілюстрації до музичного матеріалу зі слухання музики, декорації до інсценувань тощо;
- опрацювати методичну літературу:

- 1) Кушка Я. С. Методика музичного виховання дітей. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 216 с.
- 2) Ябковська С. П.. Формування вокальних навичок у співаків-початківців. – Луцьк.: Твердиня, 2009. – 78 с.

РОБОТА НАД АКОМПАНЕМЕНТОМ

У роботі музичного керівника в дошкільному закладі важливе значення має його діяльність як акомпаніатора, яка передбачає вирішення певних педагогічних і виконавських завдань.

Акомпанемент як частина музичного твору є складним комплексом музичних засобів, у якому міститься виразність гармонічної опори, регістру, тембру, ритмічної пульсації, лінії мелодичного розвитку та ін.

Весь цей складний комплекс становить смислову єдність, що вимагає особливого художньо-виконавського рішення.

Робота над різними формами акомпанементу передбачає урахування таких важливих моментів, як:

- змістове наповнення різних фактур та їхніх змін;
- роль крокової основи в супроводі, особливо в танцювальних формах;

- процес виникнення мелосу в русі гармонічної опори.

Ці загальні завдання визначають основні виразні засоби, за допомогою яких виконавець конкретизує музичний зміст творів, а саме: артикуляція, агогіка й динаміка. Конкретність образу підказує більш точну міру *штриха*. *Агогіка* інтонацій найбільш яскраво виявляється в експресивності інтервального стрибка, наприклад, хід мелодії на великий інтервал завжди свідчить про значне емоційне зрушення. *Динаміка* – один з найбільш дійових засобів індивідуальної інтерпретації. Залежно від конкретної художньої функції в супроводі може бути використаний весь діапазон сили звучання від крайнього *pianissimo* до граничного *forte*. Крива динаміки, так само, як рівень звучності, підпорядковується солюючому виконавцю й знов таки визначається художнім змістом. Дрібні динамічні нюанси (мікродинаміка) сприяють інтонаційному звукосопряжінню, природності й виразності слова й фрази і в багатьох випадках виступають у спільному зв'язку з агогікою.

Інтонаційно багатий супровід робить більш яскравим його образ. Це одна з основних особливостей артистичного перевтілення акомпаніатора-художника. До того ж розуміння художнього образу, способу його втілення поетом і композитором, ролі того чи іншого виконавського засобу, особливостей технології "вокальної мови" і танцювальних формул є необхідною основою художності супроводу й ансамблевого контакту.

Концертмейстер повинен мати загальну музичну обдарованість, добре розвинутий музичний слух, уяву, вміння охопити образну сутність і форму виконуваного твору, артистизм, здатність образно, натхненно втілити задум автора в концертному виконанні.

Визначальною особливістю підготовки музичного керівника-концертмейстера у педагогічному навчальному закладі є необхідність розвитку у студентів навичок і вмінь *слухати не тільки себе, але й солюючих дітей*. У процесі формування й розвитку його слухова увага має проходити низку характерних етапів, а саме:

- вслухування й усвідомлення власної партії, яку акомпаніаторові необхідно міцно вивчити й вільно, впевнено виконувати;
- сприйняття партії співаючих, яку акомпаніатор також уважно розучує, підспівуючи собі під час виконання;
- слухова адаптація, поступове злиття обох партій в ансамбль;
- з'єднання в слуховій свідомості акомпаніатора обох партій (супровідна й солююча) у єдиний звуковий потік, у якому вже сприймаються не дві партії, а єдиний ансамбль.

Для того, щоби музичний керівник міг бути зручним партнером, для того, щоби він міг бути справжнім помічником співаків й танцюристів, він має володіти мистецтвом **швидкої орієнтації в нотному тексті**. Навчитися **охоплювати музичний текст** очима, миттєво визначати, як будується твір, його структуру, художню ідею та, відповідно, його темп, характер, спрямованість образного розвитку, темброво-динамічне рішення – одне з ключових завдань майбутнього акомпаніатора.

Слід також підкреслити надзвичайно важливе значення **навичок самостійної роботи** над акомпанементами творів різних стилів та жанрів, оскільки сформованість таких навичок є запорукою успішності домашніх занять студентів у період навчання, а у майбутньому дають можливість накопичення нового репертуару та творчого його використання.

Не завжди репертуар, що виконується концертмейстером, буває йому технічно доступний або, принаймні, не завжди він має досить часу, щоб опанувати технічною стороною виконання в досконалості. У таких випадках слід вдаватися до доцільних (коректних) прийомів **спрощення фактури**, які не призводять до порушень основного змісту твору. Часто подібні змінення не тільки сприяють полегшенню технічної сторони виконання, але й забезпечують досягнення кращої звучності.

Музичний керівник – це, насамперед, педагог-практик. Його професія є творчою за своєю сутністю, причому не лише у широкому, але й у вузькому,

буквальному значенні слова. У зв'язку з цим існує необхідність докладання додаткових зусиль для формування у майбутніх музичних керівників істинно творчих навичок, таких, як: **навички вільного музикування** (у тому числі імпровізації), **творчої обробки художнього матеріалу** (створення акомпанементів, аранжувань, стилізацій) тощо. Специфіка роботи музичного керівника як концертмейстера зумовлює бажаність, а в деяких випадках й необхідність володіння такими вміннями, як **підбір на слухом супроводу** до мелодії, елементарна **імпровізація вступу, відігришів, заключення, варіювання фортепіанної фактури акомпанементу при повтореннях куплетів** та інше. Конкретне фактурне оформлення, що підбирається до імпровізованого супроводу, має відповідати двом головним характеристикам змісту мелодії – її жанру та характеру.

Творча участь музичного керівника найбільш яскраво виявляється у тих фрагментах, у яких партія фортепіано виступає самостійною, – в основному у **вступах і заключеннях** твору, а також у **сполучних частинах** усередині твору. Тут педагог нарівні із дітьми бере участь у розвитку музичного змісту твору.

Музичні вступи створюють певний настрій, характер і темп виконання, тональну установку. Інструментальні програші між куплетами або частинами пісні допомагають співаючим підготуватися до наступного епізоду та, безумовно, полегшують виконання художньо-виконавських завдань. Якщо пісня містить виконавські труднощі й не має вступу або програшу, акомпаніатор може повторити останній рядок куплету або вичленити інший її фрагмент, виконавши їх як вступ або програш. Інструментальний вступ і програші як виконавські компоненти несуть певний емоційний настрій, що охоплює виконавця й слухача глибиною, яскравістю, музичною виразністю [11].

У роботі над акомпанементом важливе значення належить завершальному музичному епізоду – **коді**. У деяких піснях закінчення

вокального рядку й акомпанементу збігаються й, залежно від ідейно-сміслового змісту твору, виконуються в характері, залишаючи емоційний відгук у слухача. Якщо твір має інструментальне завершення, воно визначається загальним настроєм: повільні, спокійні пісні звичайно закінчуються на тихій динаміці, іноді із уповільненням темпу; швидкі, веселі, як правило, завершуються динамічною кодою на емоційному підйомі [11].

Основною художньою метою акомпанування є досягнення загального ансамблю. Гарний ансамбль обумовлюється єдністю художніх намірів обох партнерів – солістів та концертмейстера – й водночас розумінням кожним з них своїх функцій у втіленні змісту музичного твору.

Від майстерності й натхнення музичного керівника майже завжди залежить емоційний стан дітей. Емоційно-виразний супровід музичного твору стимулює пізнавальну активність дітей, сприяє швидкому розучуванню й засвоєнню тексту й нотного матеріалу. Добре акомпанувати музичний педагог може лише тоді, коли вся його увага спрямована на дітей, коли він повторює «про себе» разом з ними кожний звук, кожне слово, кожний рух, передчуває заздалегідь, смакує те, що і як будуть виконувати діти.

Крім того, акомпанемент у процесі розучування пісні формує в дітей метро-ритмічне почуття, розвиває слух, емоційну чуйність до музики. Надзвичайно важливою роль акомпанементу є у роботі саме з дітьми дошкільного віку, коли в процесі співочого або танцювального виконання активізуються різні нервово-м'язові механізми: слуховий, голосовий, зоровий, тактильний, загаль руховий тощо.

Музичний керівник-концертмейстер має також володіти низкою позитивних *психологічних якостей*. Так, увага концертмейстера – це увага зовсім особливого роду. Вона багатокомплектна: її треба розподіляти не тільки між двома власними руками, але й відносити до соліста / солістів – головної діючої особи / осіб. У кожний момент важливо, що і як роблять пальці, як використовується педаль, слухова увага зайнята звуковим

балансом (який являє собою основу основ ансамблевого музикування), звуковеденням у солістів; ансамблева увага стежить за втіленням єдності художнього задуму. Така напруга уваги вимагає величезної витрати фізичних та душевних сил.

Педагогічна сторона концертмейстерської роботи вимагає від музичного керівника-концертмейстера, окрім акомпаніаторського досвіду, ще й педагогічного чуття й такту [10]. **Психологічна установка** на дружність, співпереживання, пильну й трепетну увагу до всіх перипетій в дитячій аудиторії, відчужень, відтінків мови й руху втілюваного солістом персонажу – аж до повного злиття із ним – створює дійсно високу якість ансамблю, що, у свою чергу, сприяє збудженню творчих та пізнавальних сил його учасників.

Основні навчально-виконавські завдання

Підбір акомпанементу:

- обирати тональності з урахуванням вокальних можливостей дітей та технічної зручності виконання;
- підбирати за слухом одноголосні мелодії за інтервальною системою та методом ладотонального аналізу;
- опанувати фактурні варіанти акомпанементів різних типів;
- враховувати принцип поєднання в партії правої руки мелодії з елементами акомпанементу;
- засвоїти найпростіші варіанти фактури пісні, маршу, окремих танців;
- використовувати прийоми збагачення фактури та гармонічної структури твору, який підбирається за слухом;
- дотримуватися відповідності обраної фактури, гармонізації та ритмічної структури характеру оригіналу його жанровим стилевим особливостям;
- опрацювати методичні джерела:

<http://nsportal.ru/shkola/dopolnitelnoe-obrazovanie/library/spetsifika-deyatelnosti-kontsertmeistera-v-rabote-s-vokalis>

<http://www.pws-conf.ru/nauchnaya/lss-2009/183-pedagogika-visshei-shkoli/7553-podgotovka-buduschego-uch.html>

ОРІЄНТОВНИЙ ДОШКІЛЬНИЙ РЕПЕРТУАР

Молодший дошкільний вік

Слухання музики

Котику сіренький. Українська народна колискова пісня. Обробка М. Вериківського
Колискова. Українська народна колискова пісня. Обробка Я. Степового
Ай, люлю, котки два. Українська народна колисанка
Малесенький котку. Українська народна колискова пісня
Ой ти кіт, ти муркіт. Українська народна колисанка
Козачок. Ю. Щуровський
Гопак. М. Лисенко
Сопілка. Українська народна мелодія
Брязкальця. Т. Вількорейська
Котик захворів. О. Гречанінов
Котик одужав. О. Гречанінов
Ранок. Е. Гріг
Весела гра. М. Дремлюга
Коник. Слова Г. Демченко, музика І. Кишка
Ранкова прогулянка. О. Гречанінов
Ворони. М. Раухвергер
Грім. М. Раухвергер
Сонечко. Мелодія і слова В. Верховинця
Весела казочка. Д. Кабалевський
Їжак. Д. Кабалевський
Зозуля. Ю. Слонов
Весела мандрівка. Д. Кабалевський
А вже весна. Слова народні, мелодія М. Лисенка
Скалка. А. Хачатурян
Скарга. С. Майкапар
Зайчик дражнить ведмедика. Д. Кабалевський
У садочку. С. Майкапар
Дощик. М. Раухвергер
Зайчик. Т. Ломова
Лисиця. Т. Ломова
Вовк. Т. Ломова
Ведмідь. Т. Ломова
Пішки. І. Арсєєв
На велосипеді. І. Арсєєв
Мелодія. В. Косенко
Жартівливий вальс-жарт. Л. Грабовський
Канарка. В. А. Моцарт
Киця. Слова Т. Мезенцевої, музика А. Лазаренка

Тихо все навколо... Р. Леденьов

Маленький жарт. В. Селіванов

Поїзд. М. Старокадомський

Сонна тетеря. В. Подвала

Співи

Співаночки

Павлику-равлику. Українська народна пісенька

Сорока-ворона. Обробка Я. Степового

Иди, іди, дощику! Українська народна примовка

Кую, кую чобіток. Українська народна примовка

Печу-печу хлібчик. Слова народні, мелодія В. Верховинця

Іде, іде дід, дід. Українська народна пісенька-примовка. Обробка Я. Степового

Дибки, дибки. Українська народна примовка

Дрібушечки. Українська народна пісенька-примовка. Обробка Я. Степового

Пісні

Дощик. Українська народна пісня. Обробка Т. Шутенко

Восени. Українська народна мелодія. Слова І. Плакиди, український текст Т. Коломієць

Калачі. Слова Г. Демченко, музика А. Філіпенка

Бобик. Слова Н. Найдьонової, український текст В. Моруги, музика Т. Попатенко

Осінь. Слова Т. Волгіної, музика І. Кишка, український текст Л. Компанієць

Що нам осінь принесе? Слова Л. Некрасової, музика З. Левіної, український текст Л. Левченко

Осінь. Слова і музика Ю. Михайленко

Вже літо. Слова народні, мелодія М. Гайворонського

Зимонько-снігуронько. Слова Л. Глібова, музика Я. Степового

Настала зима. Слова І. Сурикова, музика М. Дремлюги, український текст М. Зірка

Морозець, морозець. Слова Г. Бойка, музика Г. Компанійця

Ялинка. Слова М. Познанської, музика А. Філіпенка

Дід-Мороз. Слова Т. Волгіної, український текст М. Сингаївського, музика А. Філіпенка

Зайчик. Українська народна пісня

Гей, весна іде! Слова В. Лефтія, музика А. Філіпенка

Сонечко. Слова Н. Найдьонової, український текст Л. Левченко, музика Т. Попатенко

Любій мамі. Слова Т. Волгіної, український текст М. Познанської, музика І. Кишка

Весняні краплини. Слова Г. Бойка, музика М. Дремлюги

Ранкова пісня. Слова О. Бродського, український текст Л. Клименко,
музика М. Дремлюги
Про ляльку. Слова О. Пархоменка, музика А. Філіпенка
Кошенята. Слова Н. Грановської, музика Т. Шутенко
Музичні рухи
Гопак. Український народний танець.
Полька. М. Глінка
Лялька танцює. Е. Тамберг
Марш. Ю. Щуровський
Гоп-гоп. Українська народна пісня. Обробка Я. Степового
Іди, іди, дощику. Українська народна примова. Обробка Я. Степового
Марш. І. Кишко
Потанцюймо веселіше. Українська народна мелодія. Обробка І. Прача
Гра на музичних інструментах
(Металофон, трикутник, бубон, дзвіночки, дитячі гусельки,
гармоніка, шкіряні барабанчики, тріола)
Я маленький хлопчик. Українська народна пісенька
Барабанщик. Слова О. Благініної, український текст О. Козаченка,
мелодія Г. Гриневича
Трикутник. Слова В. Кукловської, український текст О. Лупія, музика
Т. Шутенко
Гоп, гоп. Українська народна примовка
Сію, вію, посіваю. Українська народна колядка
Бубон. Слова Н. Френкель, український текст О. Лупія, музика Н.
Красєва
Ведмідь. Слова народні, музика М. Красєва
Тихі й голосні дзвіночки. Слова Ю. Островського, український текст
Т. Коломієць, музика Р. Рустамова
Дятел. Слова А. Фаткіна, музика Н. Леві
Чия хатка? Слова Ю. Островського, український текст Т. Коломієць,
музика О. Тилічеєвої
Тихіше, дужче в бубон бий. Слова А. Гангова, український текст В.
Переяславця, музика О. Тилічеєвої.

Старший дошкільний вік
Слухання музики
Колискова. Український текст М. Познанської, музика В. А. Моцарта
Ой ходить сон. Українська народна пісня. Обробка Л. Ревуцького
Марш. Музика П. Чайковського
Роздум. Музика С. Майкапара
Перша утрата. Музика Р. Шумана
Героїчний марш. Музика Ф. Шуберта
Сміливий вершник. Музика Р. Шумана
Урочистий марш. Музика О. Тилічеєвої

Незвичайна пригода. Музика О. Гречанінова
 Гопак (фрагмент з опери «Сорочинський ярмарок»). Музика М.
 Мусоргського
 Гопак. Український народний танець
 Тамбурин. Музика Ж. Рамо
 Козачок. Музика В. Кирейка
 Український танець. Музика К. Мяскова
 Повільний вальс. Музика Д. Кабалевського
 Вальс. Музика Е. Грига
 Вальс квітів. Музика Д. Шостаковича
 Пташка. Музика В. Сокальського
 Весела. Сумна. Музика Л. Бетховена
 Осінній дощик. Музика М. Парцхаладзе
 Восени. Музика С. Майкапара
 Навесні. Музика С. Майкапара
 Ранок. Музика Ю. Щуровського
 Казочка. Музика С. Прокоф'єва
 Кіт у чоботях і біла Кішечка (з балету «Спляча красуня»). Музика П.
 Чайковського
 Червона Шапочка і Вовк (з балету «Спляча красуня»). Музика П.
 Чайковського
 У країні гномів. Музика А. Роулі
 Дюймовочка. Музика С. Губайдуліної
 Сварка. Музика П. Перковського
 Сопілка. Музика І. Польського
 Танець ляльки Мальвіни. Музика Д. Львова-Компанійця
 Гра. Музика Ю. Слонова
 Кульгавий козлик. Музика Д. Кабалевського
 Жабка. Музика І. Школьника
 Співи
 Співаночки
 Щедрик, щедрик, щедрівочка
 Українська народна щедрівка
 Веселі гуси
 Українська народна пісенька-примовка
 Вода, вода холодна
 Українська народна пісенька-примовка
 Коляд, коляд, колядниця
 Українська народна колядка
 Добрий вечір, щедрий вечір
 Українська народна щедрівка
 Лис. Українська народна пісня. Обробка Я. Степового
 Ковалі. Українська народна пісенька
 Мишка та кіт. Українська народна пісня. Обробка Я. Степового

Пісні

Весняна хороводна. Слова Г. Бойка, музика А. Філіпенка
Кленові листочки. Мелодія і слова Н. Грановської
Весела святкова. Слова М. Познанської, музика А. Філіпенка
Мамин день. Слова Т. Волгіної, український текст Л. Компанієць,
музика А. Філіпенка
Пісенька про маму. Слова Т. Волгіної, музика А. Філіпенка
Святкова пісня. Слова Л. Компанієць, музика Ю. Рожавської
Пісенька про бабусю. Слова Т. Волгіної, музика А. Філіпенка,
український текст Г. Бойка
Повішу я колисочку. Українська народна пісня, обробка Я. Степового
Зимонька. Слова Г. Бойка, музика К. Мяскова
Наша ялинка. Слова Г. Бойка, музика В. Таловирі
Пісенька про зиму. Слова і музика Г. Кондратенко
Зимонька. Слова Т. Волгіної, музика А. Філіпенка
Веснянка. Слова В. Ладижця, музика В. Таловирі
Соловейко. Українська народна пісня, обробка Я. Степового
Рідний край. Слова П. Голубничого, музика І. Кишка
Гарна наша Україна. Українська народна пісня, обробка С. Файнтуха
Музично-ритмічні рухи
Гра. Т. Ломова
Лендлер. Л. Бетховен
Марш. Н. Леві
Екосез. Ф. Шуберт
Коники. М. Красєв
Сміливий вершник. Р. Шуман
Марш. Д. Кабалевський
Розповідь дідуся. М. Любарський
Вальс. Ф. Шуберт
Гра на музичних інструментах
(Металофон, трикутник, бубон, дзвіночки, дитячі гусельки,
гармоніка, шкіряні барабанчики)
Бубонці. Слова Л. Димової, український текст Н. Ткаченко, музика О.
Тилічесвої
Коляд, коляд, колядниця. Українська народна колядка
Щедрик, щедрик, щедрівочка. Українська народна щедрівка
Зимонько-снігуронько. Слова Л. Глібова, музика Я. Степового
Вийди, вийди, сонечко. Українська народна пісня, обробка Л.
Ревуцького.

ПЛАН МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ТВОРУ

1. Автор. Назва твору
2. Музичний жанр
3. Музична форма.
4. Музичний образ (образи) та характер музики.
5. Фактура: поліфонічний склад, гомофонно-гармонічний склад; акордова або лінійна фактура та ін.
6. Засоби музичної виразності, які найбільше сприяють створенню музичного образу:
 - мелодія як основа музичної думки, її особливості;
 - тональність, ладотональні зв'язки (модуляції, відхилення, зіставлення);
 - кульмінації та засоби їх відображення;
 - гармонія, її роль в розвитку музичного образу;
 - метроритмічні особливості твору;
 - динамічні особливості твору.
7. Виконавські труднощі.
8. Застосування твору у педагогічній діяльності:
 - вікова група дошкільного закладу;
 - вид діяльності (спів, слухання, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих музичних інструментах тощо);
 - мета та завдання застосування музичного твору;
 - врахування вікових особливостей сприйняття слухачів, рівня їхньої загальної та музичної культури, слухачького досвіду, знань та інтересів;
 - розкриття образного змісту музики;
 - методичні прийоми використання музичного твору, зокрема;
 - необхідність (або її відсутність) виокремлення окремих частин твору (з обґрунтуванням);
 - необхідність (або її відсутність) у зміні темпу твору (з обґрунтуванням);
 - необхідність (або її відсутність) у транспонуванні твору (з обґрунтуванням) тощо;
 - труднощі сприйняття дітьми даного твору та засоби їх подолання;
 - творчі заходи, під час яких доцільно використовувати твір.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веселі нотки: Збірка музичних творів. Молодший дошкільний вік. / Упоряд. С. М. Шевченко – Х.: Ранок, 2010. – 96 с.
2. Веселі нотки: Збірка музичних творів. Старший дошкільний вік. / Упоряд. С. М. Шевченко – Х.: Ранок, 2010. – 96 с.
3. Кушка Я. С. Методика музичного виховання дітей. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 216 с.
4. Пісні та ноти для молодшого дошкільного віку ДНЗ. – Тернопіль – Харків: Ранок, 2011. – 96 с.
5. Пісні та ноти для середнього дошкільного віку ДНЗ. – Тернопіль – Харків: Ранок, 2011. – 112 с.
6. Пісні та ноти для старшого дошкільного віку ДНЗ. – Тернопіль – Харків: Ранок, 2011. – 112 с.
7. Ябковська С. П.. Формування вокальних навичок у співаків-початківців. – Луцьк.: Твердиня, 2009. – 78 с.
8. Я у світі музики: Збірка музичних творів. Усі вікові групи / Упоряд. В. Г. Карманний. – Х.: Ранок, 2011. – 72 с.
9. Я у світі музики. Ранній вік: Збірка музичних творів / Упорядники І. М. Сорокопуд, Н. В. Андrenко. - Х.: Ранок, 2012. – 88 с.
10. <http://nsportal.ru/shkola/dopolnitelnoe-obrazovanie/library/spetsifika-deyatelnosti-kontsertmeistera-v-rabote-s-vokalis>
11. <http://www.pws-conf.ru/nauchnaya/lss-2009/183-pedagogika-visshei-shkoli/7553-podgotovka-buduschego-uch.html>

Навчальне видання

**Ларіна Ірина Олександрівна,
Доля Юлія Володимирівна**

Практикум з дошкільного репертуару

Навчально-методичні рекомендації
для самостійної роботи студентів

Відповідальний за випуск: Тарарак Н. Г.

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть укладачі

Підписано до друку 05.11.2019 р. Формат 60х84 1/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Умов.друк.арк. 1,4.
Гарнітура Times New Roman. Обл.- вид.арк. 1,5
Зам № 25-11/19 Наклад 100 прим. Ціна договірна.

Віддруковано:

«ФОП Напольська А.В.»

Виписка з ЄДР ЮО та ФОП № 24800000000152491

від 01.10.2013 р.

м. Харків, вул. Я. Мудрого (був. Петровського), 34

т.: 700-42-81